

LECTURES QUE FAN PENSAR

Ellen Duthie

escriptora i cofundadora del projecte de filosofia visual de Wonder Ponder

Traducció del castellà de Bernat Cormand

A la nana, niño mío
a la nanita y haremos
en el campo una chocita
y en ella nos meteremos.

Se van los dos [la madre y el niño]. El peligro está cerca. Hay que reducirse, achicarse, que las paredes de la chocita nos toquen en la carne. Fuera nos acechan. Hay que vivir en un sitio muy pequeño. Si podemos, viviremos dentro de una naranja. Tú y yo. ¡Mejor, dentro de una uva!

Federico García Lorca
Las nanas infantiles

Conferència pronunciada el 13 de desembre de 1928

La tendència a una excessiva literalitat a l'hora de seleccionar llibres propicis per pensar sobre determinats temes no és un mal pandèmic nou; ja es patia en temps precovid: com si per pensar sobre la mort o sobre l'amistat els llibres més indicats haguessin de portar preferiblement la paraula *mort* o *amistat*—o algun dels seus derivats— en el títol, o, almenys, poguessin classificar-se, idealment sense vacil·lacions, sota l'etiqueta temàtica de *mort* o *amistat*.

No sorprèn doncs que, quan ens preguntem (creadors, editorials, famílies i escoles) sobre quines lectures podem oferir a persones en edat infantil o juvenil en aquests moments, amb vista a facilitar-los oportunitats per pensar, parlar, digerir i imaginar aspectes d'aquesta nova realitat, ens costi allunyar-nos de la literalitat de la pandèmia (ni tan sols la de les pandèmies, sinó la d'aquesta pandèmia en concret).

Amb prou feines un parell de mesos després de l'arribada del coronavirus a les nostres vides, al març, un sistema editorial potser més àgil que en passats moments històrics d'aquesta envergadura ja havia poblat el mercat de llibres creats *ad hoc*: llibres infor-

matius, alguns més que d'altres, per explicar què és el coronavirus o com rentar-se les mans i saludar-se mantenint la distància social; llibres per ajudar a acomiadar-se de l'àvia morta per covid-19; llibres amb arcs de Sant Martí i promeses de certeses de color rosa per a un futur essencialment incert. Tots tan «urgents» com previsiblement passatgers.

És possible, fins i tot probable, que en els pròxims anys s'escrigui algun àlbum, alguna novel·la amb la pandèmia de rerefons que transcendeixi el moment concret i que perduri en un catàleg editorial i a les prestatgeries de les llibreries, les biblioteques i les llars durant les properes generacions. Però és improbable que aquest llibre ja sigui amb nosaltres—certa perspectiva hi ajuda— i també és improbable que ens arribi amb «coronavirus» o «pandèmia» en el títol.

Aquesta ceguesa de la literalitat ens fa oblidar que la pandèmia no és només una pandèmia.

En literatura, la pandèmia és el llop, que aguaita la Caputxeta i, horror!, l'àvia septuagenària.

La pandèmia és el flautista d'Hamelín, a qui en aquesta ocasió li interessen més els grans que els infants.

La pandèmia és el *coco* de què parla Lorca, la força màgica del qual «es precisamente su desdibujo».

I el més interessant és que es troba a tot arreu.

Si heu llegit la citació amb què s'encapçala aquest article, és difícil no haver pensat en el confinament amb la imatge d'aquesta «chocita que nos toca la carne».

De fet, és difícil llegir sense aplicar al que llegim el prisma de l'actualitat. Aquesta és una de les coses que els clàssics aconsegueixen excepcionalment bé. Per això perduren en el temps.

En aquestes circumstàncies, llegir *Bona nit, lluna*, de Margaret Wise Brown i Clement Hurd, ens ofereix un món descrit en la seva totalitat, un món «complet», petit, domèstic, a partir del qual podem explicar i jugar, en el qual podem viure i conviure i del qual ens podem acomiadar.

Si llegim *Pippi Calcesllargues*, d'Astrid Lindgren, en aquests moments se'ns presenta un món en el qual una nena s'espavila molt bé sola, moltes gràcies; no depèn d'adults desarmats per la incertesa; no va a l'escola ni presencial ni virtual, si no és per tafanejar i posar de manifest alguna absurditat o altra de la vida escolar sense pandèmia o amb pandèmia; es pren la llibertat de trencar tota mena de norma higiènica coronavírica. Aquelles galetes a terra! Quina alegria! En aquest moment, en què les circumstàncies ens obliguen a ser més que mai el Tommy i l'Annika, llegir la vida anàrquica de la Pippi resulta especialment catàrtic i interessant per pensar i imaginar.

Una lectura amb ulls pandèmics d'*El letrero secreto de Rosie*, de Maurice Sendak, és una oportunitat de somiar amb una socialització que va ser impossible durant el confinament absolut i que, inclús en la dita nova normalitat, no resultaria fàcil. Ens pot permetre escapar-nos, però també aterrar: on són les mascaretes de la Rosie i els seus amics? Fins i tot és possible que de cop ens sorprenguem fent un recompte de personatges. Superen o no la limitació vigent quant al nombre de persones per a reunions socials? Ens pot portar a la nostàlgia o a l'anhel que després de la nova normalitat algun dia vingui una espècie de nova vella normalitat, però també ens pot portar a pensar en maneres de jugar i relacionar-nos de forma divertida ara, malgrat les mascaretes i les distàncies.

L'entranyable personatge neuròtic que és el Mussol de *Mussol a casa*, d'Arnold Lobel, ens permet abocar-nos a l'espill d'una persona que viu sola, confinada, o veure'ns a nosaltres mateixes reflectides (algun fill únic o filla única per aquí?) a la nostra ha-

bitació tornant-nos boges sense saber gaire bé a què jugar, però trobant en la nostra bogeria una forma fantàstica d'estar de qualsevol manera menys avorrides.

Que interessant i que inevitable com es resignifica una mateixa lectura sota el prisma d'un context diferent!

Que interessant comprovar que independentment de la lectura que s'ofereixi (inclús algun títol dels produïts *ad hoc* —per què no?), les persones lectores de totes les edats hi connectaran des d'aquest

Mussol a casa (Ediciones Ekaré, 2017).

context nou, sempre que es permetin els espais i els temps d'exploració necessaris.

No és, en aquest sentit, un descobriment pandèmic, però sí un recordatori oportú.

Els llibres bons per reflexionar, ara i sempre, són llibres que permeten enganxar des de situacions i contextos molt diversos, que contenen prou complexitat per permetre aquesta resignificació i adquisició de noves capes de significat, i que ens ofereixen moments d'identificació, d'escapada i de reflexió, de vegades tot en un mateix llibre. ●